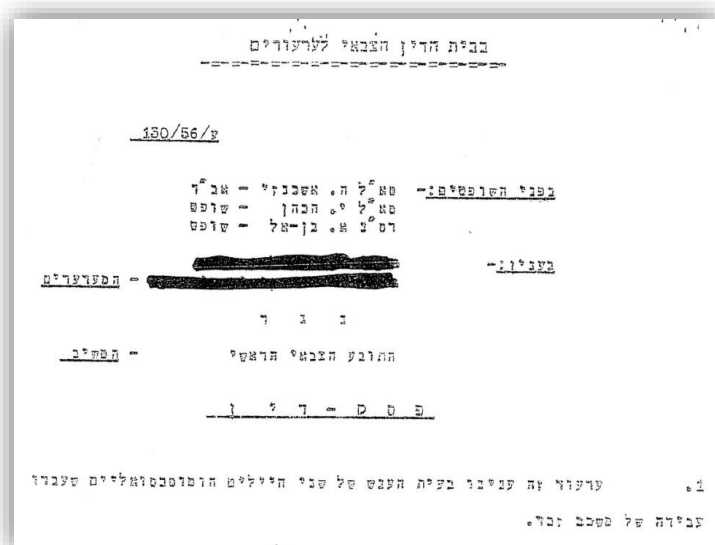

1956 – ע/130/56 טוראי א' וטוראי ב' נ' התובע הצבאי הראשי

מאת: סרן מתן מחבר, קצין ייעוץ, מדור פנים, מחלקת היועץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון

בשנת 1956 הועמדו לדין והורשעו בבית-הדין הצבאי (מחוז פיקוד הדרום) שני חיילים בגין קיום יחסי מין בין גברים. החיילים ערערו על פסק הדין לבית-הדין הצבאי לערעורים, וערעורם נדחה תוך הפחתת עונשם. ככל הנראה, הייתה זו הפעם הראשונה והיחידה במדינת ישראל בה הוגש כתב אישום בעבירה זו, שלא בנסיבות של מין בכפייה, ניצול יחסי מרות או קיום יחסי מין עם קטינים. מאז פסק הדין חלו תמורות יסודיות ביחס החברה הישראלית בכלל, וצה"ל בפרט, כלפי קהילת הלהט"ב.

רקע עובדתי

צילום מתוך העתק פסק הדין בעניין ע/130/56
(שמות הנאשמים הושחרו לצרכי שמירה על צנעת הפרט)

א' וב', שני חיילים בדרגת טוראי, הורשעו בבית-הדין הצבאי במחוז שיפוט פיקוד הדרום (תיק דר/65/56) בעבירת "משכב שלא כדרך הטבע", מכוח פקודת החוק הפלילי, 1936. על כל אחד מהם הוטל עונש של שנת מאסר בפועל.

ההרשעה בכתב האישום ניתנה בשים לב להודאות החיילים, לפיהן קיימו השניים יחסי מין בהסכמה בשתי הזדמנויות בין השנים 1955 - 1956.

החיילים הגישו ערעור על פסק דינו של בית-הדין הצבאי המחוזי לבית-הדין הצבאי לערעורים. עמדת התביעה הצבאית, כפי שסוכמה בפסק הדין, הייתה כי "יש לראות

בשני הנאשמים חיילים המהווים סכנה ביחידתם, יש צורך לעקר אותם מן היחידה ומבחינה זו אין התביעה עומדת על פסק דין חמור... לגוף העבירה לא נתנו הנאשמים כל הסבר. יש לכן למצות את הדין בכל חומרתו. המחוקק קבע עונש של 10 שנים מאסר ואבקש מביה"ד לפסוק גזר דין בהתאם".

בית-הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעורם של החיילים על עצם ההרשעה, אך הפחית מעונשם, אגב קבלת טענת בא-כוחם של החיילים, לפיה הומוסקסואליות היא סטייה מינית – כלומר מחלה – ולא פשע, ולכן אין טעם בענישת החיילים, וייתכן שדווקא המאסר ישפיע לרעה "ויעמיק את נטיות הסטייה המינית". זאת, במיוחד על רקע העובדה שמדובר בשני חיילים צעירים, שיכולים עוד "להירפא". בית-הדין הצבאי אף נזקק לעדותו של רופא מומחה, לתמיכה בטענות האמורות.

עוד ציין בית-הדין, כי אין המדובר "במכת מדינה בצבא", ולכן שיקול ההרתעה אינו גובר על אינטרס שיקום הנאשמים.

משכך, בית-הדין הצבאי לערעורים הפחית את עונשו של טוראי ב' משנת מאסר ליום מאסר אחד. באשר לטוראי א', היות שהוא יזם את יחסי המין, הופחת עונשו ל-70 ימי מאסר בפועל, כאשר נקבע שיתרת העונש תהיה על תנאי שלא יעבור עבירה נוספת של משכב זכר, למשך שנה.

חשיבות הפרשה

פרשה זו, למיטב ידיעתי, היא הפעם היחידה שבה הועמדו לדין והורשעו אנשים בישראל, בגין קיום יחסי מין הומוסקסואליים בהסכמה, בין בגירים וללא ניצול מרות או תלות. ייחודיות הפרשה, אפוא, מתבטאת בעצם קיומו ויישומו של סעיף העבירה הפלילית, כמו גם בחידוד המרחק והשינויים שנעשו בדין הפלילי בנוגע לנושא זה במהלך השנים, לצד השינויים שחלו במדיניות צה"ל ביחס לשירות להט"בים.

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	הגשת כתבי-אישום בענין משכב זכר
י"ר בטבת תשל"ב 1 בינואר 1972	50.049

הגשת כתבי-אישום בענין משכב זכר

- כהחאם להנחיות היועץ המשפטי לממשלה קבעה מסטרה ישראל בפקודת קבע מס' 14.01.012 אח הכללים הבאים לחקירת עבירה של משכב זכר בניגוד לסעיף 152 לפקודת החוק הפלילי, 1936:
"תלונה על משכב זכר לא יחקר - בשל חוסר ענין לציבור אלא אם קרה אחד מאלה:
1. מעורב בעבירה צעיר שהוא למטה מגיל 18, או
2. העבירה נעשתה בכפייה, באיום או כשהקורבן נטול הכרה או הבנה, או
3. הפעשה נעשה במקום ציבורי, או
4. בין המעורבים קיימים יחסי מרות או תלות."
2. הכללים האמורים יסמסו גם כקו מנחה לפרקליסים בקשר להפעלה סעיף 152 האסור.

הנחיית היועץ המשפטי לממשלה בנושא הגשת כתבי אישום בענין משכב זכר

(ההנחייה הוסרה מקובץ ההנחיות, עם ביטול האיסור הפלילי)

בעבר, האיסור על מין הומוסקסואלי עוגן בסעיף 152(ג) לפקודת החוק הפלילי, 1936, שקבע: "כל אדם.. המרשה לזכר לשכב עמו (או עמה) שלא כדרך הטבע, יאשם בפשע ויהא צפוי לעשר שנות מאסר". במשך השנים הועמדו מספר נאשמים לדין, ואף הורשעו, בעבירת קיום יחסי מין הומוסקסואליים. עם זאת, לרוב היה הדבר בקשר לאירועי פשעי מין חמורים, בנסיבות של כפייה, ניצול תלות או מרות או פגיעה בקטינים.

בשלהי שנות החמישים, הנחה היועץ המשפטי לממשלה דאז ושופט בית-המשפט העליון לימים, חיים כהן ז"ל, את הפרקליטות ואת המשטרה להימנע מאכיפת האיסור מקום בו מדובר בבגירים שקיימו יחסי מין בהסכמה.

ההנחיה קיבלה תוקף רשמי בשנת 1972,

כשנוספה לקובץ הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, במהלך כהונתו של מאיר שמגר בתפקיד זה.

בפרשת **בן עמי** ביטא השופט כהן את עמדתו, שלפיה ראוי לבטל איסור פלילי זה:

"משכב אישה שלא-כדרכה, וכן משכב זכר, כשהמעשה נעשה בצנעה ועל-ידי בני אדם בגירים מרצונם הטוב, אינם מעשים שיש בהם קלון, ואין הם מעידים על עושיהם שהם פושעים הראויים לעונש".

בהמשך, עם חקיקת חוק העונשין, התשל"ז-1977, שהחליף את פקודת החוק הפלילי המנדטורית, עוגן האיסור בסעיף 351 לחוק החדש, וזאת, עד לביטולו ההיסטורי בשנת 1988.

הפרשה אף בולטת על רקע השינויים במדיניות צה"ל ביחס לשירות להט"בים בצבא. בעבר, להט"בים שביקשו להתגייס נתקלו בקשיים; מדיניות הצבא הייתה להימנע מגיוסם או מקידומם בקצונה ושירות קבע. במשך השנים אף נקבעו פקודות והוראות קבע, שהגבילו את התפקידים בהם ניתן לשבץ חיילים להט"ביים, קבעו כי עליהם להימצא בפיקוח ביטחוני והטילו על מפקדיהם חובות דיווח למרכז בריאות הנפש ולגורמי ביטחון השדה (ביטחון המידע). עם זאת, במרוצת הזמן, ובהמשך למקרים שונים ופורצי דרך, עודכנו הפקודות, וזאת עד לביטולן הסופי בשנת 1998.

כיום, אין בפקודות הצבא התייחסות מהותית למשרתים להט"ביים, ודומה כי צה"ל נמנה על הצבאות הליברליים בעולם, ובין שורותיו נמנים ומשרתים קצינים וקצינות, נגדים ונגדות, חיילים וחיילות חברי קהילת הלהט"ב, בכלל הדרגות והיחידות.

מדוע בחרתי בנושא זה?

פסק הדין בעניין ע/130/56 טוראי א' וטוראי ב' נ' התצ"ר הוא אבן דרך ביחסה של החברה הישראלית לקהילת הלהט"ב. ייחודיותו נובעת, כמובן, מהיותו מקרה יוצא דופן, ראשון ויחיד, בו הועמדו לדין ואף נענשו חיילים בפשע של קיום יחסי מין בין גברים בגירים, כשהדבר ארע בצנעה ובהסכמה.

פסק הדין מלמד גם על כבדת הדרך הארוכה שעברו החברה בישראל, צה"ל ומערכת המשפט הצבאית ביחס לקהילת הלהט"ב.

באופן אישי, למידת פסק הדין וניתוחו סייעו לי בהבנת חשיבות העיסוק במורשת הפרקליטות הצבאית, והבנת כובד אחריותה, במסגרת תפקידה כגוף האמון על אכיפת הדין ושלטון החוק בצה"ל.

למרות חשיבותו, פסק הדין אינו מוכר בקרב הציבור הרחב.

בשנת 2004, בפרשה אחרת שסקירת נסיבותיה חורגות מיריעתו של חיבור קצר זה, כתב הפרקליט הצבאי הראשי, תא"ל (כדרגתו אז) אביחי מנדלבלית, וציין:

"כלל ראוי הוא, כי יש להיזהר ולנהוג בהצנע בבואנו לשפוט אירועים מן העבר. על אחת כמה וכמה כאשר על המדוכה עומד אירוע עליו אנו משקיפים ממרחק יובל שנים, ואדרבה כאשר שלובים בו נסיבות, אידיאות והקשרים, שהיו יפים לאותם ימים, אך יתכן שאינם עולים עוד בקנה אחד עם המקובל בימינו.

עם זאת, לעתים נקרים בדרכנו אירועים שמורכבותם האנושית והמשפטית מחייבת בחינה ועיון מחדש. ענייניו של הנדון, הוא אחד מאותם מקרים בהם נכון וראוי לדרוש ולתקן חרף ואולי דווקא בגלל הזמן שחלף".

דברים נכוחים אלו, יפים בעיניי גם לפרשת העמדתם לדין של טוראי א' וטוראי ב'. העיסוק בעבר ולמידתו, לא זאת בלבד שביכולתם להעשיר את הידע ולהסב גאווה והשראה לימינו אנו, אלא שלעיתים, הם עולים כדי חובה של ממש, החלה עלינו במסגרת היותנו חוליה אחת בשרשרת ארוכה – חובה להכיר, ללמוד, ואף חובה לתקן, "חרף ואולי דווקא בגלל הזמן שחלף".

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים:

- ע"פ 224/63 בן עמי נ' היועץ המשפטי לממשלה פ"ד יח(3) 225 (1964).
- אייל גרוס "מיניות, גבריות, צבא ואזרחות: שירות הומואים ולסביות בצה"ל במשקפיים השוואתיים" פלילים ט' 95 (2000).
- חגית לרנאו ועינב מורגנשטרן "מה לי ולמשפט הפלילי? קהילת הלהט"ב, המשפט הפלילי ואכיפת החוק" זכויות הקהילה הגאה בישראל 891 (עינב מורגנשטרן, יניב לוינסקי ואלון הראל עורכים, 2016).
- מאגר המידע על משפט ולהט"ב באתר הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב [קישור].
- הערך "שירות של להט"בים במערכת הביטחון הישראלית", באתר ויקיפדיה [קישור].